

अर्थ तथा विकास समिति

समितिको कार्यसञ्चालन कार्यविधि, २०८०

प्रदेश सभा अन्तर्गतको अर्थ तथा विकास समितिको बैठक तथा काम कारवाहीलाई मर्यादित, व्यवस्थित एवं प्रभावकारी बनाउने सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले, प्रदेश सभा नियमावली, २०७४ को नियम १५१ को उपनियम(२) बमोजिम समितिले यो कार्यविधि बनाई लागु गरेको छ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यो कार्यविधिको नाम “अर्थ तथा विकास समितिको कार्यविधि, २०८०” रहेको छ।

(२) यो कार्यविधि समितिले स्वीकृत गरेको मितिदेखि लागू हुनेछ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अन्य अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा:-

क) “उपसमिति” भन्नाले अर्थ तथा विकास समिति अन्तर्गत गठित उपसमिति सम्झनु पर्छ।

ख) “बैठक” भन्नाले अर्थ तथा विकास समितिको औपचारिक बैठक सम्झनु पर्छ।

ग) “विज्ञ सदस्य” भन्नाले सम्बन्धित विषयको विज्ञ वा अनुभवी व्यक्तिलाई सम्झनु पर्दछ।

घ) “सचिव” भन्नाले अर्थ तथा विकास समितिको सचिव सम्झनु पर्छ।

ङ) “सभापति” भन्नाले अर्थ तथा विकास समितिको सभापति सम्झनु पर्छ र सो शब्दले सभापतिको अनुपस्थितिमा समितिको सभापतिको रूपमा काम गर्ने सदस्यलाई समेत जनाउँदछ।

च) “समिति” भन्नाले अर्थ तथा विकास समिति सम्झनु पर्छ।

छ) “सभामुख” भन्नाले बागमती प्रदेश सभाको सभामुख सम्झनु पर्छ।

परिच्छेद-२

बैठकमा उपस्थिति र सञ्चालन

३. समितिको बैठक: (१) समितिको बैठक आवश्यकता अनुसार सभापतिले बोलाउनेछ।
- (२) समितिको बैठक बागमती प्रदेश सभा सचिवालय परिसरभित्र बस्नु पर्नेछ। तर सचिवालय परिसर बाहिर बैठक बस्नु परेमा बैठक बस्नुपूर्व सभामुखको लिखित अनुमति प्राप्त गर्नु पर्नेछ र त्यसरी बसेको बैठकलाई औपचारिक मानिने छ।
- (३) समितिको भर्चुअल (Virtual) बैठक समेतलाई औपचारिक बैठक मानीनेछ।
४. उपस्थिति: बैठकमा उपस्थित प्रत्येक सदस्यले वर्णानुक्रम अनुसार उपस्थिति पुस्तिकामा उल्लिखित आफ्नो नामको पछाडी रहेको दस्तखत महलमा दस्तखत गर्नु पर्नेछ।
- तर बैठक सुरु हुनु अगावै वा बैठकको समाप्तिपछि कुनै पनि सदस्यले उपस्थिति पुस्तिकामा दस्तखत गर्न पाउने छैन।
५. बैठक सञ्चालन: (१) बैठकको सभापतित्व सभापतिबाट हुनेछ। निजको अनुपस्थितिमा समितिका सदस्यहरूमध्ये ज्येष्ठ सदस्यले समितिको बैठकको सभापतित्व गर्नेछ। यसरी ज्येष्ठ सदस्यले सभापतित्व गरेको अवस्थामा निजले सभापतिले प्रयोग गर्ने सबै अधिकार प्रयोग गर्न सक्नेछ।
- (२) प्रदेश सभा नियमावली, २०७४ को नियम १५४ बमोजिम समितिको गणपूरक संख्या समितिको सम्पूर्ण सदस्य संख्याको एक चौथाई हुनेछ।
- (३) बैठकको निर्णय सर्वसम्मतिबाट हुनेछ। सर्वसम्मत हुन नसकेमा उपस्थित सदस्यहरूको बहुमतको निर्णय समितिको निर्णय मानिनेछ, निर्णय आवश्यकता अनुसार मौखिक वा लिखित हस्ताक्षर सहितको मतदान प्रक्रियाबाट हुनेछ र मत बराबर भएमा सभापतिले निर्णायक मत दिनेछ।
- (४) बैठकको निर्णय सभापतिबाट प्रमाणित हुनेछ।
- (५) सामान्यतया: बैठक तोकिएको मिति र समयमा समितिको सभा कक्षमा बस्नेछ। सभापतिले बैठकको प्रारम्भ र अन्त्यको घोषणा गर्नेछ। तोकिएको समय भन्दा ३० मिनेटसम्म गणपूरक संख्या नपुगेमा सो दिनको बैठक स्वतः स्थगित हुनेछ।

- (६) बैठकको शुरुमा नै कार्यसूचीमा परेका विषयको प्रकृति र महत्त्व समेतलाई ध्यानमा राखी बैठकको समयावधी तय गरिनेछ। छलफलमा भाग लिने सदस्यले छलफलको विषयमा केन्द्रित रही आफ्नो विचार राख्नु पर्नेछ।
- (७) विशेष कारणवश: सभापतिलाई सूचना दिएको अवस्थामा बाहेक बैठक प्रारम्भ भएपश्चात अन्त्य नभएसम्म सदस्यहरू बैठकमा उपस्थित रहनु पर्नेछ।
- (८) बैठकमा सहभागी सदस्यले कुनै कारण बाहिर निस्कनु परेमा बैठकको सभापतिको अनुमति लिनु पर्नेछ।
- (९) बैठकको विषयवस्तुमा केन्द्रित रहन र बैठकलाई मर्यादित तुल्याउन मोवाइल वा सञ्चार माध्यमलाई आफ्नो अनुकूल व्यवस्थापन गर्न सबैको कर्तव्य हुनेछ।
- (१०) समितिको बैठकले सम्बन्धित विज्ञहरूको एक रोष्टर तयार गरिनेछ र समय समयमा रोष्टरलाई अध्यावधिक गर्नु पर्नेछ।

परिच्छेद-३

बैठकको सूचना प्रवाह सम्बन्धी व्यवस्था

६. बैठकको कार्यसूची: समितिको आगामी बैठकमा छलफल हुने विषय समान्यतया अघिल्लो बैठकमा नै निर्धारण गरिनेछ र सो बमोजिम हुन नसकेमा सचिवले सभापतिसँग परामर्श गरी कार्यसूची निर्धारण गर्नेछ र सोको जानकारी सदस्यहरूलाई गराईनेछ।
७. बैठक सम्बन्धी जानकारी: (१) समिति सचिवालयले समिति सदस्यहरूलाई बैठक बस्ने समयभन्दा कम्तीमा ४८ घण्टा अगावै सूचना टाँस वा मोवाइल एस.एम.एस वा विद्युतीय पत्राचार वा फोन गरी वा मौखिक रूपमा जानकारी गराउनु पर्नेछ।
तर आकस्मिक रूपमा बोलाइने बैठकको सन्दर्भमा ४८ घण्टा अगावै जानकारी गराउन बाध्य हुने छैन।
८. निर्णय पठाउने: (१) समिति वा उपसमितिले कुनै निकाय वा पदाधिकारीलाई निर्णय गरी दिएको निर्देशन, राय वा सुझावलाई सम्बन्धित निकाय वा पदाधिकारीलाई निर्णय प्रमाणित भएको सात दिनभित्र लिखित रूपमा जानकारी गराउनु पर्नेछ।

तर निर्णय भएको लगत्तै पछि सात दिनसम्मको सार्वजनिक विदा पर्न गएमा कार्यालय खुलेको तीन दिनभित्र पठाईएकोमा अन्यथा मानिने छैन।

(२) समिति वा उपसमितिले जानकारी गराएको पन्ध्र दिनभित्र पालना भए नभएको अवस्था बुझी नभएको अवस्थामा ताकेता र पुनःताकेता गर्नु पर्नेछ।

९. निर्णय प्रकाशन गर्ने: समितिले गरेको निर्णय प्रमाणित भएको मितिदेखि २ (दुई) दिनभित्र समितिको आधिकारिक विद्युतीय माध्यम (Website) मा सचिवालयले प्रकाशन गर्नु पर्नेछ।

१०. सञ्चार माध्यमलाई जानकारी: समिति बैठक सम्बन्धी गतिविधि प्रकाशन तथा प्रसारणका लागि आमसञ्चार माध्यमलाई औपचारिक रूपमा सचिवालयले खबर गर्न सक्नेछ।

परिच्छेद-४

समितिको कार्य र कार्यप्रणाली

११. समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार: (१) समितिको कार्य विवरण देहाय बमोजिमको हुनेछ।

- (क) समितिको कार्यक्षेत्र भित्रका आयोग र निकायसँग सम्बन्धित विधेयक उपर दफावार छलफल गरी सो सम्बन्धी प्रतिवेदन पेश गर्ने,
- (ख) मन्त्रालय, विभाग र अन्तर्गतका निकायको नीति तथा कार्यक्रम, स्रोत परिचालन व्यवस्थापन र अन्य क्रियाकलापको मूल्याङ्कन गरी सम्बन्धित निकायलाई आवश्यक निर्देशन दिने र समूचित टिप्पणी, सिफारिस र निर्देशन सहितको वार्षिक प्रतिवेदन बैठकमा पेश गर्ने,
- (ग) मन्त्रालय, विभाग र अन्तर्गतका निकायको राजस्व र व्यय सम्बन्धी अनुमानको जाँच गरी वार्षिक अनुमान तयार गर्ने तरिका वार्षिक अनुमानमा निहित नीतिको सट्टा अपनाउन सकिने वैकल्पिक नीति र वार्षिक अनुमानमा रहेको रकममा के कति मितव्ययी गर्न सकिन्छ भन्ने सम्बन्धमा सम्बन्धित निकायलाई आवश्यक निर्देशन दिने र आफ्नो राय सहितको वार्षिक प्रतिवेदन बैठकमा पेश गर्ने,
- (घ) सरकारका प्रतिनिधिहरूले समय समयमा दिएका आश्वासनलाई पूरा गर्न प्रदेश सरकारद्वारा के-कस्ता कदम उठाइएका छन्। सो सम्बन्धमा अध्ययन गरी सम्बन्धित निकायलाई आवश्यक निर्देशन दिने र बैठकमा प्रतिवेदन पेश गर्ने,

- (ड) कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित सरकारी निकायको सार्वजनिक सम्पत्तिको हिनामिना भए नभएको अध्ययन अनुगमन र मूल्याङ्कन गरी आवश्यक निर्देशन दिने र बैठकमा प्रतिवेदन पेश गर्ने,
- (च) सभाले प्रत्यायोजन गरेका अधिकार अन्तर्गत सरकारद्वारा बनाइएको नियम, मापदण्ड, कार्यविधि, निर्देशिका, आदेश, परिपत्रहरू प्रचलित कानून बमोजिम बनेको छ वा छैन र सो बमोजिम काम भए गरेको छ वा छैन भन्ने विषयमा मूल्याङ्कन र परिक्षण गरी सम्बन्धित निकायलाई आवश्यक निर्देशन दिने,
- (छ) सरकारद्वारा समय-समयमा गठन हुने छानबिन आयोग/समिति र जाँचबुझ आयोग/समितिद्वारा प्रस्तुत प्रतिवेदन कार्यान्वयनको अनुगमन गरी सम्बन्धित निकायलाई आवश्यक राय, सल्लाह र निर्देशन दिने,
- (ज) सर्वसाधारणबाट प्राप्त उजुरीको सुनुवाई गर्ने,
- (झ) सम्बद्ध मन्त्रालय र मातहतका निकायबाट सम्पादन भएका कामको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गरी सो सम्बन्धमा आवश्यक निर्देशन दिने,
- (ञ) कानून कार्यान्वयनको मापन सम्बन्धी कार्य गर्ने,
- (ट) कार्यक्षेत्र अन्तर्गतका सवैधानिक आयोगका काम कारवाहीको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गरी प्रतिवेदन दिने, वार्षिक प्रतिवेदनमाथि छलफल गरी सुझाव दिने,
- (ठ) समितिले दिएको निर्देशन कार्यान्वयन भए नभएको अनुगमन मूल्याङ्कन र समिक्षा गरी सोको प्रतिवेदन सभामा पेश गर्ने,
- (ढ) समितिको सिफारिसमा सभामुखबाट अनुमोदित बजेट र कार्यक्रमको अधीनमा रही आफ्नो कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,
- (ण) राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगद्वारा हुने राजस्व वाँडफाँटको विषयमा आवश्यक समन्वय, सल्लाह र परामर्श गर्ने, स्रोत परिचालनको सन्दर्भमा आवश्यकता अनुसार कानून निर्माणको लागि पहल गर्ने,
- (त) प्रदेशभित्रको प्राकृतिक स्रोतको पहिचान, उपयोग र संरक्षण सम्बन्धी कार्यमा आयोगसँग सहकार्य गर्ने र आवश्यक निर्देशन दिने,
- (थ) राष्ट्रिय योजना आयोगले निर्माण गरेको पञ्चवर्षीय आवधिक योजनाको अध्ययन गर्ने, प्रदेश आवधिक योजनाको निर्माणमा दिगो विकासका लक्ष्य र राष्ट्रिय योजना आयोगको सूचकहरू समावेश भए नभएको हेर्ने र

- सुधारका लागि आवश्यक निर्देशन दिने, योजना कार्यान्वयनका लागि सरकारलाई राय, परामर्श र निर्देशन दिने, परीक्षण तथा मुल्याङ्कन गर्ने,
- (द) खानेपानी, उर्जा तथा सिँचाई जस्ता भौतिक पूर्वाधारको निर्माण, कार्यक्रम बजेट कार्यान्वयन, अनुगमन र मुल्याङ्कन गर्ने,
- (ध) समितिको क्षेत्राधिकारभित्र रहेका मन्त्रालय तथा निकायहरूको कार्य प्रगतिको अनुगमन, मुल्याङ्कन गर्ने र सुधारका लागि निर्देशन दिने,
- (न) जनतासँग प्रत्यक्ष सम्बन्ध स्थापित गरी पूर्वबजेट छलफल गर्ने र तयार प्रतिवेदनको आधारमा कार्यान्वयनका लागि सरकारसँग छलफल गर्ने र निर्देशन दिने,
- (प) भौतिक पूर्वाधार निर्माण र सरकारले बनाएको प्रत्यायोजित कानूनबाट मर्कामा परेका व्यक्तिहरूको गुनासो सुनुवाई गर्ने।
- (फ) प्रदेश सभाको बैठकले सुम्पेको अन्य काम गर्ने,
- (२) समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार प्रदेश सभा नियमावली, २०७४ अधिनमा रही हुनेछ।

१२. बैठकमा भाग लिन सक्ने: समिति सदस्य बाहेक प्रदेश सभाको अन्य सदस्यले समितिको बैठकमा भाग लिन चाहेमा सभापतिको स्वीकृति लिई सहभागी हुन सक्नेछ।.

तर त्यसरी बैठकमा भाग लिने सदस्य र आमन्त्रित सदस्यलाई समितिमा मताधिकार हुने छैन।

१३. परामर्श लिन सक्ने: (१) समितिले आफ्नो कार्यक्षेत्र अन्तर्गतको विषय अध्ययनको क्रममा सम्बन्धित पक्ष, विभिन्न विषयका विज्ञ तथा हित समुहका प्रतिनिधिहरूलाई समितिमा आमन्त्रण गरी आवश्यक परामर्श तथा सुझाव लिन सक्नेछ।

१४. उपसमिति तथा कार्यदल गठन गर्न सक्ने: (१) समितिले आन्तरिक काम कारवाही सञ्चालन गर्न वा आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्रको विषयमा अध्ययन गरी प्रतिवेदन दिन उपसमिति वा कार्यदल गठन गरी काम गर्न सक्नेछ।

त्यसरी उपसमिति वा कार्यदल गठन गर्दा त्यस्तो उपसमिति वा कार्यदलमा रहने सदस्यहरू, उपसमिति वा कार्यदलले गर्नुपर्ने काम र सो कार्य सम्पन्न गर्नु पर्ने अवधि समेत किटान गर्नु पर्नेछ।

(२) यसरी गठन गरिएको उपसमिति/कार्यदलमा विज्ञहरूलाई आमन्त्रित सदस्यको रूपमा बोलाउन सकिनेछ।

१५. कागजात झिकाउन तथा सम्बन्धित व्यक्ति वा सरकारी अधिकारीलाई उपस्थित गराउन सक्ने: समितिको कार्यसम्पादनको सिलसिलामा समितिका सदस्यहरूले प्रदेश सभा नियमावली, २०७४ को नियम १५१ (ट) बमोजिम समितिले आफ्नो कामको निमित्त सम्बन्धित व्यक्ति वा सरकारी अधिकारीलाई उपस्थित गराउन तथा कुनै कागजात झिकाउन सक्नेछ।
१६. स्थलगत अनुगमन तथा अध्ययन भ्रमण: समितिको कार्यसम्पादनको सिलसिलामा समितिका सदस्यहरूले प्रदेश सभा नियमावली, २०७४ को नियम १५१ को उपनियम (३) बमोजिम कुनै स्थानको स्थलगत अनुगमन वा अध्ययन भ्रमण गर्न सक्ने छन्।
१७. काम कारवाही गोप्य राख्न सकिने: समितिले आफ्नो क्षेत्राधिकार भित्रको कुनै काम, कारवाहीको प्रकृति र विषयको गाम्भीर्यतालाई दृष्टिगत गरी गोप्य राख्न पर्ने विषय तथा सूचना गोप्य राख्न सक्नेछ।
१८. बैठकमा पालन गर्नुपर्ने नियम: प्रदेश सभा नियमावली, २०७४ को नियम १९, २० र २१ बमोजिमका व्यवस्थाहरू समितिका सदस्यले पालना गर्नु पर्नेछ।

परिच्छेद-५

विविध

१९. कार्यविधिमा संशोधन: समितिले आवश्यकता अनुसार कार्यविधि संशोधन गर्न सक्नेछ।
२०. विविध: (१) समितिले आफ्नो काम कारवाहीलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन प्रदेश सभा नियमावली, २०७४ को नियम १५३ बमोजिम कार्यतालिका निर्माण गरी लागु गर्न सक्नेछ।
- (२) समितिले आफ्नो काम कारवाही सम्पादनको क्रममा समितिको क्षेत्राधिकार भित्रको जुनसुकै विषयमा जनताको राय, सुझाव तथा प्रतिक्रिया प्राप्त गर्नका लागि संघ, प्रदेश तथा स्थानीय तहमा समेत अन्तरक्रिया गर्न र प्रदेश एवम् स्थानीय तहलाई आवश्यक सुझाव दिन सक्नेछ।
- स्पष्टिकरण: "समितिको क्षेत्राधिकार" भन्नाले प्रदेश तथा स्थानिय तहमा गरिने आर्थिक दायित्व सृजना हुने र अर्थ तथा विकाससँग सम्बन्धित क्षेत्र सम्झनु पर्दछ।
- (३) समितिको काम कारवाहीमा सहयोग पुऱ्याउनु सम्बन्धित सबैको कर्तव्य हुनेछ।